

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра української мови

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор
з науково-методичної та
навчальної роботи
О.Б. Жильцов
« 20 » 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ЛІНГВІСТИЧНА ЕКСПЕРТОЛОГІЯ:
Юридично-лінгвістичні експертизи**

для студентів

спеціальності 035 Філологія
освітнього рівня другого (магістерського)
спеціалізації 035.01 Українська мова та література
освітньої програми 035.01.01 Українська мова і література

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Протокол № 2/15/20
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
«   » 2020 р.

Київ 2020

Розробник:

Доценко О.Л., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, доцент

Викладачі:

Доценко О.Л., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, доцент

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри української мови

Протокол від "___" _____ 2019 р. № ___

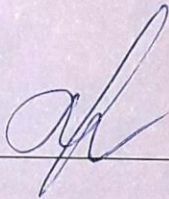
Завідувач кафедри (С.О. Караман)Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником проектної групи)
Українська мова та література

_____._____.2019 р.

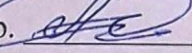
Гарант освітньої програми (керівник проектної групи) (О.О. Бровко)

Робочу програму перевірено

_____._____.2019 р.

Заступник директора Інституту філології (Л.І. Заяць)

Пролонговано:

на 2020/2021 н.р. (Караман) «02» 03 2020р., протокол № 2

на 2021/2022 н.р. _____, «___» _____ 2021р., протокол № _____

на 2022/2023 н.р. _____, «___» _____ 2022р., протокол № _____

на 2023/2024 н.р. _____, «___» _____ 2023р., протокол № _____

Опис навчальної дисципліни

Освітня програма 035.01.01 Українська мова і література

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Лінгвістична експертологія		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	9 / 270	
Курс	VI	
Семестр	3, 4	
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Змістовий модуль 1. Юридично-лінгвістичні експертизи		
Обсяг кредитів	2	
Обсяг годин, в тому числі:	60	
Аудиторні	16	
Модульний контроль	4	
Самостійна робота	33	
Семестровий контроль	7	
Форма семестрового контролю	екзамен	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – сформувати наукові знання про лінгвістичні експертизи, які виконуються в юридичній галузі, як спеціальну сферу прикладного застосування фахової компетенції, а також про актуальні проблеми сучасної юридично-лінгвістичної експертизи; набути практичних вмінь і навичок лінгвіста-експерта в судовій сфері. Особливу увагу приділено вивченню нормативно-правових актів, які регламентують проведення лінгвістичних криміналістичних експертиз.

Завдання дисципліни:

- 1) розширити загальнолінгвістичну підготовку філологів;
- 2) визначити коло основних проблем лінгвістичної експертизи як юридичної сфери експертної діяльності;
- 3) сформувати системні уявлення про основні напрямки здійснення юридично-лінгвістичної експертизи;
- 4) поглибити фахову компетенцію лінгвістів щодо функціонального і стилістичного ресурсу української мови у процесі вирішення експертних завдань;
- 5) сформувати професійні вміння щодо аргументованої оцінки письмового і усного тексту як предмету юридично-лінгвістичної експертизи.

Під час лекційних і семінарських занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти, майбутні магістри за спеціалізацією «Українська мова та література», освітньою програмою «Українська мова і література» *набувають таких програмних компетентностей: ЗК – 1; 2, 6 (загальні компетентності), ФК – 1; 2; 4; 5; 10; 11; 14 (фахові компетентності):*

ЗК-1: Вільне володіння українською мовою як засобом ділового спілкування.

ЗК-2: Здатність удосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень.

ЗК-7: Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології для професійного росту

ЗК-8: Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ФК-2: Здатність демонструвати поглиблені знання в обраній галузі філології.

ФК-9: Здатність аналізувати мовний і літературний матеріал для забезпечення викладання і популяризації філологічних знань.

ФК-10: Здатність до створення, редагування, реферування і систематизації всіх типів текстів офіційно-ділового, публіцистичного і художнього стилів.

ФК-11: Здатність до трансформації різних типів текстів (зміни стилю, жанру, цільової приналежності тексту).

3. Результати навчання за дисципліною

Після опанування блоку дисциплін «Сучасні аспекти лінгвістики» студенти повинні мати такі *програми результати навчання*:

ПРН-3-8: Знати правові й етичні норми, які регулюють міжособистісні стосунки у професійних колективах.

ПРН-У-1: Бути здатними до всіх видів робіт з різними типами текстів (письмових, усних і віртуальних, включаючи гіпертексти і текстові елементи мультимедійних об'єктів): створення й інтерпретація (аналіз мовної і літературної інформації), трансформації (коректури, редагування, коментування, систематизування, узагальнення, реферування й анотування), поширення (здійснення в різноманітних комунікативних ситуаціях усної та письмової комунікації, як міжособистісної, так і масової, в тому числі міжкультурної та міжнаціональної) різних типів текстів (усний виступ, огляд, анотація, реферат, доповідна записка, звіт та інші документи; офіційно-діловий, публіцистичний, рекламний текст і т. п.); обговорювати й аналізувати твори сучасної та класичної літератури з точки зору ідейно-естетичного змісту, композиційних та індивідуально-стильових особливостей; вирізняти загальносвітове, європейське і специфічно національне в розвитку літератури

ПРН-У-4: Організувати і здійснювати ефективну роботу самостійно і в команді; отримувати результати в умовах обмеженого часу.

ПРН-У-7: Пояснювати професійно з історичних позицій явища і факти рідної мови, пропагувати культуру української мови, систематично підвищувати свій фаховий рівень; застосовувати раціональні засоби пошуку, відбору і використання інформації, орієнтуватись у новинках мовознавства.

ПРН-С-1: Фахово формувати й аргументувати власні теоретичні і практичні судження, професійні позиції

ПРН-С-2: Здатність об'єктивно оцінювати наукову інформацію; вільно обирати шляхи наукового пошуку; професійно застосовувати наукові знання в освітній діяльності.

ПРН-С-3: Брати участь у вузько спеціальних філологічних семінарах, конференціях, наукових гуртках, дискусіях

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

№	Назва заняття	Кількість годин					
		Разом	Аудиторні	Лекції	Семінар.	Самостійн. робота	Мульній контроль
Змістовий модуль I. Теоретичні засади судової лінгвістичної експертології							
1.	Теоретичні та методичні засади судової лінгвістичної експертизи. Принципи класифікації та види експертиз.	12	4	2	2	8	
2.	Нормативне регулювання лінгвістичних експертиз мовлення	12	4	2	2	8	
Разом		26	8	4	2	16	2
Змістовий модуль II. Прикладні аспекти лінгвістичної експертології							
5.	Судова лінгвістична експертиза об'єктів інтелектуальної власності	12	4	2	2	8	
6.	Семантико-текстуальна лінгвістична експертиза.	13	4	2	2	9	
Разом		37	8	4	4	17	2
Семестровий контроль							7
Разом за навчальним планом		60	16	8	8	33	11

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Теоретичні засади судової лінгвістичної експертології

Тема 1. Теоретичні та методичні засади судової лінгвістичної експертизи. Принципи класифікації та види експертиз.

Теоретичні та методичні основи лінгвістичної експертизи. Принципи класифікації та види експертиз.

Предмет і об'єкт лінгвістичної експертизи. Текст як об'єкт лінгвістичної експертизи. Лінгвістична експертиза серед інших експертиз: спільне та відмінне.

Загальні принципи експертування. Лінгвістична експертиза як баланс суперечностей.

Експертиза як дослідження і її сучасні тенденції. Місце лінгвістичної експертизи в загальній класифікації судових експертиз. Типові питання лінгвістичного дослідження за різними категоріями справ і межі компетенції лінгвіста-експерта.

Тема 2. Нормативне регулювання лінгвістичних експертиз мовлення

Лінгвістичний та юридичний статуси лінгвістичної експертизи мовлення.

Норми українського законодавства, що регулюють статус, процедуру підготовки експертизи та методика її проведення.

Основні нормативно-правові акти України, що регулюють експертну діяльність. Підстави для призначення експертизи. Установи та особи, які здійснюють експертну діяльність. Загальні вимоги до змісту, структури і оформлення експертиз. Поняття об'єкта експертизи. Типи об'єктів. Предмет експертизи. Спеціаліст і експерт як суб'єкти діяльності.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Прикладні аспекти лінгвістичної експертології

Тема 3. Судова лінгвістична експертиза об'єктів інтелектуальної власності

Дослідження, пов'язані з комерційними (фірмовими) найменуваннями, торговельними марками (знаками для товарів і послуг).

Об'єкти права інтелектуальної власності як нематеріальні об'єкти, які набувають правової охорони при дотриманні всіх установлених законодавством умов і фіксації в певній об'єктивній (матеріальній) формі.

Тема 4. Семантико-текстуальна лінгвістична експертиза

Лінгвістична експертиза мовлення. Авторознавчі та семантико-текстуальні дослідження.

Авторознавчі та семантико-текстуальні дослідження у межах лінгвістичної експертизи писемного мовлення.

Ідентифікаційні та діагностичні дослідження усного мовлення особи та семантичні дослідження усного мовлення у межах лінгвістичної експертизи усного мовлення.

Семантико-текстуальна експертиза писемного мовлення. Встановлення змісту понять, лексичного значення слів або словосполучень, використаних в тих або інших текстах, їх стилістичної забарвленості, смислового навантаження, характеру інформації, що міститься в текстах (чи може така інформація розглядатися як образлива, чи містить вона

загрозу конкретній особі (особам) тощо), тобто вирішення питань мовленнєвого характеру, не пов'язаних із встановленням фактичних даних про автора.

Лінгвістична експертиза усного мовлення.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Семестр	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4
Відвідування семінарських занять	1	4	4
Робота на семінарському занятті	10	4	40
Виконання завдань для самостійної роботи	5	5	25
Виконання модульної роботи	25	2	50
	Разом	-	123
Максимальна кількість балів: 118			
Розрахунок коефіцієнта: $123/60=2$			

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Тема: Теоретичні та методичні засади судової лінгвістичної експертизи. Принципи класифікації та види експертиз.

Завдання 1.

Оформіть вступну частину експертного висновку (тип експертизи визначити самостійно).

Завдання 2.

Виконайте завдання на матеріалі наведених в ЕНК експертиз:

1. Оцініть характер висновків експерта.
2. Оцініть компетентність експерта.
3. Оцініть питання з точки зору компетенції експерта.
4. Типологізуйте завдання експертних висновків.
5. Опишіть методи експертних висновків.
6. Визначте вид експертизи.

Тема: Нормативне регулювання лінгвістичних експертиз мовлення

Завдання 1.

Використовуючи чинні норми права, які регламентують особливості призначення й виконання лінгвістичних експертиз в Україні та іншій країні (на вибір), зробіть висновок про актуальність і популярність лінгвістичних експертиз у різних державах.

Тема: Судова лінгвістична експертиза об'єктів інтелектуальної власності

Завдання 1.

Проведіть наступні експериментальні дослідження:

1. Оцініть тотожність / відмінність товарних знаків abidas і adidas.
2. Оцініть тотожність / відмінність товарних знаків Слон і Slon.

Тема: Семантико-текстуальна лінгвістична експертиза.

Завдання 1.

Виконайте експертизу (дослідження). Предмет дослідження: тлумачення словосполучення «узгоджені дії» в контексті норм ч. 4 ст. 6 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль I. Теоретичні засади судової лінгвістичної експертології			
Тема. Теоретичні та методичні засади судової лінгвістичної експертизи. Принципи класифікації та види експертиз.	Семінарське заняття, конспект, експрес-опитування, модульний контроль, залік	5*2	I-II
Тема. Нормативне регулювання лінгвістичних експертиз мовлення	Семінарське заняття, конспект, експрес-опитування, модульний контроль, залік	5*1	III- IV
Змістовий модуль II. Прикладні аспекти лінгвістичної експертології			
Тема. Судова лінгвістична експертиза об'єктів інтелектуальної власності	Семінарське заняття, конспект, експрес-опитування, модульний контроль, залік	5*1	V
Тема: Семантико-текстуальна лінгвістична експертиза	Семінарське заняття, конспект, експрес-опитування, модульний контроль, залік	5*1	VI
Разом: 25 балів			

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форма проведення: письмова

Максимальна кількість балів: 25 балів

Критерії оцінювання: модульна контрольна робота 1 включає 25 тестових запитань, правильне виконання яких оцінюється у 1 бал. Модульна контрольна робота 2 полягає у виконанні лінгвістичної експертизи, правильне виконання елементів якої оцінюється: вступна частина експертного висновку – 5 балів, формулювання запитань експертові – 5 балів, аргументовані твердження щодо предмету експертизи – 10 балів, висновок – 5 балів.

6.4. Форми проведення семестрового контролю (екзамен)

Форма проведення – тест (40 питань)

Навчальні досягнення магістрів із дисципліни «Лінгвістична експертологія», структурно-змістовим елементом якої є курс «Юридично-лінгвістичні експертизи»

оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Види судових лінгвістичних експертиз. Особливості термінології.
2. Юрислінгвістика: історія виникнення, мета і завдання. Юрислінгвістика в Україні та за кордоном.
3. Теорія лінгвістичних експертиз. Класифікація судових лінгвістичних експертиз.
4. Нормативне забезпечення діяльності лінгвіста-експерта.
5. Загальні вимоги до змісту, структури і оформлення експертиз.
6. Дослідження, пов'язані з комерційними (фірмовими) найменуваннями, торговельними марками (знаками для товарів і послуг).
7. Лінгвістична експертиза мовлення.
8. Авторознавчі дослідження у межах лінгвістичної експертизи писемного мовлення.
9. Ідентифікаційні та діагностичні дослідження усного мовлення особи та семантичні дослідження усного мовлення у межах лінгвістичної експертизи усного мовлення.
10. Семантико-текстуальна експертиза писемного мовлення.
11. Семантичний аналіз слів в експертній практиці. Оксюморон.
12. Семантичний аналіз слів в експертній практиці. Семантика компромату.
13. Семантичний аналіз слів в експертній практиці. Гіперонімічна характеристика термінів.
14. Семантичний аналіз слів в експертній практиці. Семантичні відносини між словами.
15. Семантичний аналіз слів в експертній практиці. Інтерпретація лінгвістично визначаються термінів в тексті інструкцій і підзаконних актів.
16. Семантика службових слів у фінансових документах.
17. Використання корпусів текстів в експертній практиці.
18. Технологія експертної діяльності. Уточнення словникового тлумачення слова.
19. Технологія експертної діяльності. Визначення значень вільного словосполучення.
20. Фоноскопична експертиза.

7. ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

А. Основна література

1. Ажнюк Л. В. Лінгвістична експертиза: статус і методологічні презумпції // Мовознавство, 2012, № 3.
2. Ажнюк Л.В.. Конфліктний медійний текст як об'єкт лінгвістичної експертизи. ЛВ Ажнюк. // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика, 18-32, 2013.
3. Ажнюк Л.В. Лінгвістична параметризація мовного злочину: методологічні підходи // Мова і суспільство. 2017. Випуск 8. С. 33–46
4. Дударева Я. А. Лингвистическая экспертиза товарных знаков [Электронный ресурс]: монография. - Издатель: Кемеровский государственный университет, 2014, 204 с. Б. ц. URL: <http://biblioclub.ru/services/cover.php?id=e2897be8bcc42b3530655498cafe8bd4okgmytcf74>
5. Баранов, А. Н. Лингвистическая экспертиза текста: теорет. основания и практика : учеб. пособие / А.Н. Баранов ; Рос. акад. наук, Ин-т рус. яз. им. В. В. Виноградова. - М.: Флинта: Наука, 2007. - 591 с

6. Бринев К.И. Теоретическая лингвистика и судебная лингвистическая экспертиза [Электронный ресурс]: монография / К.И. Бринев. – Барнаул, 2009. Б. ц. URL: <http://filling-form.ru/dogovor/34173/index.htm>
7. Цена слова: Из практики лингвистических экспертиз текстов СМИ в судебных процессах по защите чести, достоинства и деловой репутации / Под ред. Проф. М.В. Горбаневского; Баранов А.Н., Бельчиков Ю.А., Сафонова Ю.А., Шварцкопф Б. С. 3-е изд., исправ. и доп. М., 2002.

Б. Додаткова література

1. Юрислінгвістика : словник термінів і понять / укладачі: Л.І. Шевченко, Д.В. Дергач, Д.Ю. Сизонов, І.В. Шматко / За ред. проф. Л.І. Шевченко. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2015. 348 с. (у співавторстві).
2. Навчально-методичний комплекс зі спеціалізації "Лінгвістична експертиза" (для студентів Київського національного університету імені Тараса Шевченка) / Уклад. : Л.І. Шевченко, Д.В. Дергач, Д.Ю. Сизонов / За ред. проф. Шевченко Л.І. Київ : "Логос", 2015. 40 с.
3. Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. М., 2008.
4. Дементьев В.В. Непрямая коммуникация. М., 2006. – 376 с.
5. Апресян Ю.Д. Коннотация как часть прагматики слова (лексикографический аспект) // Русский язык. Проблемы грамматической семантики и оценочные факторы в языке. Виноградовские чтения XIX – XX. М., 1992.
6. Горошко Е.И. Информационно-коммуникативное общество в гендерном измерении. Монография. Харьков, 2009.
7. Леонтьев Д.А., Иванченко Г.В. Комплексная гуманитарная экспертиза: Методология и смысл. М., 2008. – С. 42-66.
8. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику.— М., 2007

Навчально-методична картка дисципліни

«Юридично-лінгвістичні експертизи»

Разом 60 год.: лекції –8 год., практичні заняття –8 год.,
самостійна робота – 33 год., МКР – 4 год., семестровий контроль – 7 год

Тиждень	I-II	III-IV	V-VI	VII-VIII
Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II	
Назва модуля	Теоретичні засади судової лінгвістичної експертології		Прикладні аспекти лінгвістичної експертології	
Кількість балів за модуль	69 балів		69 балів	
Лекції	Лекція 1 (2 год.)	Лекція 2 (2 год.)	Лекція 3 (2 год.)	Лекція 4 (2 год.)
Теми лекцій	Теоретичні та методичні засади судової лінгвістичної експертизи. Принципи класифікації та види експертиз (1 б.)	Нормативне регулювання лінгвістичних експертиз мовлення (1 б.)	Судова лінгвістична експертиза об'єктів інтелектуальної власності (1 б.)	Семантико-текстуальна лінгвістична експертиза (1 б.)
Теми семінарських занять	Теоретичні та методичні засади судової лінгвістичної експертизи. Принципи класифікації та види експертиз (11 б.)	Нормативне регулювання лінгвістичних експертиз мовлення (11 б.)	Судова лінгвістична експертиза об'єктів інтелектуальної власності (11 б.)	Семантико-текстуальна лінгвістична експертиза (11 б.)
Самостійна робота	5*3=15 балів		5*2=10 балів	
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)		Модульна контрольна робота 2 (25 балів)	
Підсумковий контроль	Екзамен			